

ustavno pismo, — če se pusti ali celó pomaga, da ena klika hodi narodom po glavah in se ne more odločiti k pravičnosti: ali se to more imenovati vladanje? Če je že vso oblast na Dunaji skupaj pograbila, zakaj se ne rabi na korist narodom? Narodi in stranke so že davno pritožna pisma svoja vložili, zakaj se ne razsodijo? Kam bo to prišlo, če oficijelna vlada, ki bi morala biti vsem izgled, v vsakem oziru slab izgled daje? Otrpnjena morala oficijelne države — gospôda moja — nas v pogubo vodi, ki je ključ do vseh naših trpljenj, do vseh naših zagrizenosti, do naše notranje in vnanje nezmožnosti, do one omahovalne politike, ki domoljubom rudečico v obraz sili, in ki dela Avstrijo za alijance nezmožno, ker ni zanesljiva in odkritosrčna. Brez morale tudi v politiki ne gre, brez nje ni poguma. Morala v državni upravi je narodom za življenje potrebni zrak, brez katerega ne morejo obstati.

Nemoralen je centralizem zato, ker je znamenje neprestane zlorabe moči; na njegovih tleh so izrastla posilna dejanja, katerih sem omenil. Centralistična sistema ni zmožna, da bi bila moralna in moralno delala, ni zmožna, da bi pod načelom morale vse narode zjedini k zloženemu življenju družega, k zloženemu delovanju družega z družim. Izigraje enega proti družemu, da bi na ta način pod jarmom imela vse, dela svojim narodom življenje v državi nestrpljivo, pa se tudi nepriljudno dela na vzunaj. Ker država ne rabi svoje oblasti na pravi moralni način, jej nihče več ne želi vspeha; vsakemu je vse eno, ali pa se mu še dobro zdi, ako se državi primeri kaka nesreča. Da država s svojo sistemo in svojo politiko tudi na vzunaj ni zmožna delovati, to dokazuje njena politika onemoglosti ob uri, ko se rodi nov svetovni red.

Velika država, tako govori Avstrijsk domoljub in politik, katero njena politika tako daleč spravi, da svojim narodom ne more vdihniti ljubezni, svojim prijateljem ne zaupanja, svojim sovražnikom ne strahu. Taka država najbolje stori, da testament naredi, kajti njen obstanek se nagiba h koncu. Omahljiva politika in polovičnost pričate zmirom slabost značaja ali razsojevanja, in kdor ene misli ne more popolnem pojmiti in izvesti, ta ni sposoben za državnika, najmanj pa še za Avstrijskega, ki mora v svesti si cilja in pa navdušen z nravnimi načeli, trdnega koraka naprej stopati, ako hoče, da osrči prijatelje monarhije in razoroži njene sovražnike.

Imajo li na Dunaji moč in voljo, s temeljito spremenjeno sistemo in s poklicem drugih mož na čelo oteti državo gotovega propada, tega ne vem; a toliko rečem, da narodi Avstrijski s trahom in občutkom neogibljuje katastrofe gledajo v prihodnost in da je država vsa kako dolžna, deželam njihovo dozdej utrpano dedšino izročiti v samoupravo. Deželam je treba samostojne, npravno-ozbiljne, složne, krepke, stalne vlade, ki njihove zadeve oskrbuje z ljubeznijo in razumom, da se zopet okrepcajo od one siromaščine, v katero jih je pahnilo onemoglo, strankarsko Dunajsko gospodarjenje, ki ima le poguma proti svojim lojalnim narodom in strankam. Cesarstvu gre vladarstvo, deželam samovlada, centralistični Dunajski državi pa nič, zato, ker v pravnem oziru ne velja nič, v monarhičnem pa tudi ne veliko. (Dobro! dobro! na desni.)

Naši dopisi.

Iz Karlovca 18. nov. — Naj sprejmó „Novice“ žalostno vest, da je 15. dne u. m. po dolgi bolezni v 70. letu svoje starosti umrl baron Nikola Vranicani, eden najodličnejših in najzaslužnejših naših domoljubov. V potrdilo teh svojih besedí naj vam služi le to,

da je slavní pokojnik daroval jugoslavenski akademiji s svojim bratom Ambrožom 10.000 gold., našemu vseučilišču pa je sam podaril 5000 gold. Obdaroval je zdatno tudi društvo sv. Jeronima, društvo Matice in druga naša narodna društva. V zgodovini naroda našega bode blagi Nikola Vranicani živel na veke. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Mekin pri Kamniku 18. nov. — Pri srenjski volitvi 29. oktobra je bil izvoljen Anton Žagar iz Godič za župana, Jakob Sitar iz Jeranovega in Jernej Perne iz Godič pa za svetovalca.

Iz Št. Janža na Dolenjskem 19. nov. — Zdaj imamo tukaj novo cesto na Veliki Cirknik, al tako, da se Bogu usmili! Ko je unidan J. Majcen iz Št. Janža se peljal s svojim težkim vozom, sta se konja na sredi ceste do vampa v blato pogreznila, da so ju težko ven dobili. To so pač čudni možje, ki take ceste delajo! Namesti da bi jo bili peljali le dva metra v stran in bi bila v suhem, so jo naredili v lužo in močvirje!

Iz Ljubljane. — Z nepopisljivo radostjo smo tudi tu brali govora poslanca Hermana in grofa Hohenwarta v zbornici poslancev o reformi politične uprave v našem cesarstvu. To so bile mogočne besede, vsacemu pravemu Avstrijancu iz srca vzete, o katerih radi verjamemo, da so potrle ustavoverce v zboru, pa tudi zunaj zbora, ker vidijo, da se bliža konec njihovega gospodstvu. Kako „majhen“ je bil s svojim govorom dr. Giskra, sostvarnik politične uprave leta 1868., nasproti tema velikanoma! Po pravici pravi „Politik“ o govoru Hermanovem, da je „vola zgrabil pri rogovih“, in o govoru Hohenwartovem, da so se čuli na strani levičnikov zdihljeji, da ta govor je njih „nagrobni govor“. Hermanov ves govor prinesemo v današnjem listu, Hohenwartov pa drugi pot, ki je dvakrat govoril, ker prvokrat je moral prenehati s svojim celo uro trajajočim govorom zaradi omedlevice in ga končati še le drugi pot čez 2 dni. Enoglasni so vsi časniki o tem, da je njegova beseda naredila v vseh krogih nepopisljiv vtisek. In mi moremo ponosni biti, da ga ustavoverni govorniki mnogokrat imenujejo „der Abgeordnete von Krain“, — da je naš poslanec, poslanec Gorenjcev, ki so izbrisali oskrumbo „mladih“ Notranjcev, ki so pri volitvi grdo rogovilili proti njemu in si za svojega zastopnika izbrali — dr. Razlaga.

— (Sejm sv. Ošpete) je bil prav mrtev, brez kupčije, še živinske ne.

— (Odbor Matice slovenske) razpošilja ravnokar rodoljubom po slovenskih deželah pismo, v katerem jih vabi k nabiru slovenskih imen gorá, vodá, krajev itd. svoje fare za toliko potrebno pravo domače zemljeznanstvo. Drugi pot prinesemo celi ta poziv. — 6. dne decembra pa ima Matičin odbor svojo sejo. — Knjige in zemljepisi za letošnje leto so za razpošiljanje pripravljeni.

— (Družba kmetijska) ima danes svoj občni zbor.

— (O seji mestnega odbora), ki se je začela 16. dne t. m., pa ne končala oni dan, ker so že same interpelacije do župana veliko časa povžile, poročamo prihodnjič.

— („Sokolov večer“) zadnjo soboto v čitalnični gostilnici je bil prav živahen; g. Jeločnik ga je prav mikavnega napravil. Petje je bilo izborno, kakor navadno, godba domačega šaljivo maskiranega orkestra dobra in komična. Posebno veselost je vzbudil šaljivi duet „postreščka in komisijonarja“, ki sta ga gospoda Jeločnik in Bizjak jako dobro pela. „Slovenski pregovori in izreki“, predstavljeni v uganjkah ali živih podobah, so bili prav kaj novega in zato posebno všeč občinstvu. Ker se dadó izpeljati brez stroškov in posebnih priprav, bili bi pripravi posebno za veselice po vseh naših čitalnicah, katerim bo gosp. J. Aléšovec v Ljubljani prav rad postregel z njimi, če se do njega

obrnejo. — Prostor čitalnične gostilnice so bili polni, in gostilničar je z jedjo in pijačo, posebno z izvrstnim pivom pokazal, da njegova gostilnica ne zasluži tako zanemarjena biti, kakor je to bilo zadnji čas menda največ po hujskanji nekaterih, katerim je razpornačelo.

— (*Slovensko gledišče*.) „Lowoodska sirota“ v gledišči, na čast godu presv. cesarice razsvitljenem, je bila v obče dobro predstavljena in s pohvalo sprejeta, kar je posebno zasluga gospice Podkrajškove, gospé Odijeve in gospoda Schmidta. Tudi nove igralko so se za novinke vrlo držale. Hiša je bila zelo polna. — Tretja letošnja predstava bo v pondeljek 27. dne t. m. z igro „Ena se more omožiti“, „Išče si imena“ in „Dr. Robin“ — vse tri prav mične igre.

— (*Čitalnica naša*) začne zimsko sezono z besedo prihodnjo nedeljo zvečer. Program se udom razpošlje kmalu.

— Okrožnica ministerska od 29. julija še zmirom velja: „Slov. Nar.“ in „Slovenec“ sta skusila to v petek in soboto.

— (*Pobirki iz časnikov*.) „Laibacherica“ v svojem listu britke solze pretaka o nenadni smrti Višnjegorskega Bregarja — edino le zato, da je po njem „jako občutljiva zguba zadela ustavaško stranko Kranjsko.“ O Višnjegorcih je stari šaljivi pregovor, da „imajo polža priklenjenega“, od Bregarja se je pa reklo, da ima on Višnjegorce na ustavoverski ujzdi, in po „Laib.“ spisu moralo je res tako biti.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Včeraj se je končala v zbornici poslancev razprava o politični upravi. Govorilo je mnogo poslancev, a nikogar ni bilo, ki bi bil trdil, da je sedanja osnova političnih gospósk dobra; slišalo je ministerstvo mnogo britkih besedi od svojih lastnih privržencev; državopravna stranka pa ni le obsodila politične uprave, ki so jo stvarili Giskra et consortes, ampak obsodila je tudi celo vladno sistemo. Kakor na drugem mestu rečemo, sta se z ostro, pa temeljito kritiko najbolj odlikovala Herman in Hohenwart, in posebno Hohenwartov govor je na ministre naredil očividni vtisek. On je pri tej priliki razložil svoj federalistični program, iz katerega se lahko razvidi, kako se hode vèdel, če zopet pride na krmilo državno.

— Da bode ministerstvo še hude ure imelo od svoje lastne stranke, to kaže nekaka prestrojitev 3 ustavoverskih klubov za oni čas, ko pride nova pogodba z Ogersko v obravnavo, ki pa se bo menda še le začela po medbožičnem prestanku državnega zbora. O tej razpravi bo menda, kakor je podoba, Skene zvonec nosil.

— Zdaj se je izvedel račun Dunajske razstave leta 1873., po katerem moremo pač reči: Bog nas varuj več taci razstav! Dohodkov je bilo le 4 milijone, stroškov pa 19 milijonov; 15 milijonov, naloženih davkeplačilec, je tedaj maslo tistega „volkswirtschaftlichen Aufschwunges“, ki ga je v nebó sedanje ministerstvo kovalo leta 1873.

— Presvitli cesar ni potrdil klošterske postave, ki jo je sklenil lani državni zbor. Liberalci se hudo jezijo, katoličani pa so hvaležni cesarju.

— Ministerstvo je te dni zbornici poslancev predložilo postavo o tem, koliko naj se za prihodnje leto v našem cesarstvu nabere rekrutov.

— Barometer burze kaže na neugodno politično vreme, kajti ažijo srebra gre zmirom više in je včeraj bilo 12, cekini pa so stali na 6 gold. 12 kr.

— 16. dne t. m. je stal glasoviti hudodelec Francesconi pred porotno sodnijo. Ta človek, po rodu Lah, 23 let star in v Celovcu, kjer je več časa trgovsk agent bil, zelo priljubljena oseba, je pretekli mesec na Dunaji, kjer je zadnji čas bival, poštnega pismonosa Guga grozovito umoril in to po prav prekanjenem načinu. Šel je namreč v Dunaju bližnje mesto Wienerneustadt in ondi nekaj denarja z napisom na svoje ime na pošto dal ter se potem zopet na Dunaj vrnil. Namen tega djanja je bil, pismonosa, ki denar iz pošte ljudém donaša in večkrat veliko denara ima, umoriti in oropati. Ko mu pismonos v Wiener Neustadtu na pošto dani denar iz pošte prinese, vzame pismo, v tem hipu pa pismonosa s pištolo v glavo vstrelí. Nesrečni pismonos, se vé da, se zgrudi na tla. Ker pa ni bil hipoma mertev, mu vveže vrvico okoli vrata in ga davi; ker pa tudi to ni pismonosa naredilo popolnoma mrtvega, mu nazadnje še vrat prereže, pobere pismonosu iz poštne torbice vsa denarna pisma v znesku 13.000 gld. in nekaj čez. Ko je doprinesel to hudodelstvo, zapusti svoje stanovanje in pismonosa mrtvega zaklene va-nje. Nemudoma hití potem po železnici v Celovec, kjer je svojo ljubico z otrokom imel; ondi hodi tebi nič meni nič par dni okoli, potem pa zapusti Celovec, rekši, da gre svojo mater v Milan na Laško obiskat. In res se podá po železnici na pot, al na postaji v Francensfeste ga po policijskem popisu spoznajo in zasačijo ter na Dunaj tirajo, kjer je pismonosa usmrtil. 16. dne t. m. je stal pred porotno sodnijo, kateri ni tajil, kar je storil. Na vprašanje, zakaj je vendar tako grozovito s pismonosom ravnal, da ga je prvič vstrelil, potem davil in mu na zadnje še vrat prerezal, je rekel, da je to storil le zato, da po strelu ne še popolnoma mrtev ne bi preveč trpel! — Porotniki so grozovitega hudodelnika enoglasno zavratnega umora krivega spoznali, in sodnija ga je na smrt na vislicah obsodila, s tem, da ga noče milosti cesarjevi priporočiti. — Prav tako! Vsaka druga sodba bila bi krivična.

Iz Dalmacije. — Volitve volilnih mož za volitev poslancev v deželni zbor so se izvršile z lepo zmago narodne stranke. Zato je tako silno v butgetnem odboru divjal dr. Giskra, Bojamonti-ev kum in Ljubiše pokrovitelj. Ker so se tako srečno izvršile volitve volilnih mož po deželi, upati je, da so tudi volitve poslancev 18. dne t. m. za narodno stranko srečne bile.

Iz Istrije. — Če tudi se niso volitve v deželni zbor tako izvršile, kakor so narodnjaki želeli, so vendar za narodno stran mnogo bolje, kakor vsa prejšnja leta. Res, da pravih naših ljudi — pravi naša „Sloga“ — bo tudi to pot malo v zboru, al duhovniki in uradniki, ki niso našega naroda, bodo pravičniši proti nam, kakor je to bila dosedanja večina Poreškega zbora.

O dogodbah na jugu danes zavoljo pičlega prostora ne moremo obširno pisati; le toliko povemo, da mirú ne bo, ker Rusija pogojem drugih vlad noče pritrditi.

Žitna cena

v Ljubljani 18. novembra 1876.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 10. — banaška 10 fl. 94. — turšice 6 fl. 80. soršice 6 fl. 77. — rži 6 fl. 40. — ječmena 4 fl. 70. — prosa 4 fl. 70. — ajde 5 fl. 85. — ovsa 3 fl. 57. — Krompir 3 fl. 40 kr. 100 kilogramov.

Kursi na Dunaji 17. novembra.

Unirani državni dolg 60 fl. 60 kr. Ažijo srebra 109 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 65 fl. 70 kr. Napolendori 10 fl. 2 kr.